

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuißimiè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1634

De nitore & munditia prædictæ sacræ supellectilis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40262

De nitore & munditia prædictæ sacræ suppellectilis.

DEprompsimus hæc
ex *Actis Ecclesie
Mediolan.* Auctore, de
quo supra pag. 80. omif-
sis ijs quæ mouere nos
debent ad procurandam
omnem munditiam in
ministerio Missæ, de
quibus præclarè scri-
psit *Tobias noster par. 1.
cap. 76.*

Igitur Altaria bis sin-
gulis annis, cum sudum
est, à finitis Missis ad ve-
esperum spoliata sint, &
suppedanea item amo-
ta, vt sicci aëris sentiant
beneficium: quo tempo-
re tum Altaria ipsa vn-
dequaque mudentur,
tum suppedaneorū pars
quæ subter est.

Cum mappa mutan-
tur & pallia, *Altaria*
quoque ipsa munden-
tur arundinea scopula,
tela etiam cerata, quæ
sacro lapidi hæret, leui-
ter purgata; siue lapis
sit insertus, siue torum
Altare capiens. Quod
si aliquo casu accideret,
ita tectum non esse, ob
reuerentiam sacri Chri-
smatis ne purgetur tan-
gaturve.

Icones cum ornamen-
tis suis, sanctissimæ Eu-
charistiæ *Tabernaculum*,
& quæcumque huius-
modi picæ vel inaurata adiuncta sunt

Altaribus; item *Vmbella* superim-
pendentes singulis mensibus mun-
dentur caudis vulpinis, aut arundi-
nea scopa.

Suppedaneum Altaris quotidie
mundetur arundinea scopa, si in eo sit
facienda Missa.

Arcula ad sputum excipiendum, de
qua supra, circumfricetur & purgetur
octauo saltem quoque die; item fene-
stellæ vrceolorum eodem tempore be-
nè purgentur.

Candelabra, Cruces, Thuribula, &
reliqua supellex argentea, quantum
fieri possit, manibus nudis ne con-
trectetur; sed adhibito panno, aut ve-
rò parte, quæ argentea non sit, ca-
piatur. Antequam recondatur, ex-
cutiatur, si quid pulueris, ceræ aut
maculæ accesserit; & extergatur leni-
ter, adhibito lineo & molli panno.
Condita autem sit vnaquæque res the-
ca sua, ne quid sordium accipiat.
Cum aliquid tamen purgatione ege-
re visum fuerit, palea combusta ad-
hibita, panno lineo leniter præstabi-
tur. Quod si quid valdè sit denigra-
tum, puta thuribulum ignis causa, aut
etiam multa cera adhæserit, in lixiuia,
cui sal sit admixtum, ebulliente de-
tergendum erit, adhibito penicillo
ex teris suillis confecto: caueatur ta-
men, ne, si quæ pars inaurata sit, au-
rum vi salis deteratur; & consulan-
tur periti.

Calices bini, & Patene binæ, sal-
tem vbi duodecim Sacerdotes Missam
faciunt, quintodecimo quoque
die leui manu aqua tepida lauen-
tur, sexto quoque mense, sapone mol-
liori: tuncque, post quartam horæ

partem, qua maneant in sole, calida lixiua benè abluantur, adhibendo penicillum aliquem ad saponem benè amouendum, præsertim vbi fuerit calatura. Poterit etiã id fieri furfure cocto, & tunc statim aqua munda bis aut ter abluendi essent. Præstetur verò ab eo qui in Sacris sit, & in vase ei vsui, & lanandis Corporalibus, de quo supra, tantum destinato; quod ex ablutione superfuerit, in Sacrarium fundatur. Vbi verò minor sit numerus Sacerdotum, rariùs id fieri poterit, ex proportione numeri Sacerdotum & dierum.

Supellex inaurata aut inargentata eadem cautione tractetur qua argentea: si semper est exposita, octauo quoque die panno lineo tergatur molliiter; si recondenda sit, tergatur tunc. Poterunt etiã inaurata sapone aut furfure purgari, vt dictum est de Calicibus.

Candelabra, & cetera ex aurichalco tractentur adhibito panno, vel ferrea summitate capiantur: si perpetuo vsu adhibeantur, terno quoque die à puluere & cera, si fortè defluerit, mudentur; si reponenda sint, tunc etiã id fiat. Præterea quarto quoque mense, nisi numquam fuerint exposita, abstergantur diligenter, puluere pumiceo, aut eo, quem dicunt *tripoli* (quem aestiuæ muscæ fugiunt) adhibito corio bubalino; aut, si vtrumque desit, latere in tenuissimum puluerem redacto, & loco corij panno asperiore, quem dicunt saia; nullo verò modo hac ratione adhibenda erit aqua. Nitidiora fiunt (sed non diu durat nitor) si fricentur malo medico, seu massilico (vulgò, *arancio* ò *limone*) & marmore trito, seu vice malorum,

vel herba acida, dein de aqua benè abluantur; tum siccantur, & soli exponantur: aceto namquam abstergantur. Recondita verò huiusmodi, tubulis crassioris chartæ aut saccis lineis amicta habeantur, qui puluerem arceant, vt nitida & lucida semper habeantur.

Lampades vitrea, quæ sunt quotidiani vsus, quintodecimo quoque die furfure & aqua calida abstergantur.

Vrceoli, præter id quod quotidie fit, singulis mensibus diligenter purgentur, adhibito onorum cortice benè contrito, cum ligneolo aliquo instrumento, ad fordiculas benè eluendas; aut verò alia ratione, si quæ aptior inueniatur. Opercula vrceolorum quotidie, cum reponuntur, benè siccantur, si madeant.

Pellicula eorundem quotidie abstergantur, siccanturque: si stannæ fuerint, tertio quoque mense lixiua feruenti lauentur, & auena, vel farre vestito, seu ouorum cortice benè contrito fricentur; post iterum aqua lotæ, in sole siccantur, & panno lineo mudo abstergantur.

Aenea vasa pro ablutione Calicum, &c. antequam adhibeantur, & post, benè abluantur: bis verò singulis annis abstergantur accuratè, si opus est, latere contrito, vel arena, & aqua. Si stanno sint illita, adhibeantur furfur & aqua.

Instrumentum ad Hostias conficiendas, cum eo vsus fuerit Sacrista, seu alius, oleo perfundat, & vtramque partem, charta interposita, simul iungat: quæ in exteriori parte fuligo hæserit, abradat; postea eandem partem crassiore panno tergat, & in loco decenti reponat.

Linea omnia, Albæ, Amictus, Superpellicea, mappæ, panni, & si quid aliud est diuini cultus gratiâ paratum, separatim ab indumentis domesticis cuiuscumque lauentur: quæ tamen habentur ad manus faciemque lauandam, & ad nares purgandas, hoc numero ne censeantur.

Ternæ *Altarium mappæ*; superior quidem singulis mensibus, inferiores verò quater in anno mundæ apponantur.

Bina *Corporalia* tertia quaque hebdomada, binæ Albæ decimoquinto quoque die, Cinguli alternis mensibus, manutergia Altarium, bini Amictus, octo dierum spatio mutantur; & hæc saltem, vbi duodecim Sacerdotes Missam faciunt. Vbi autem pauciores sint Sacerdotes, ex defectu numeri Sacerdotum poterit augeti pro rata parte numerus dierum; & è contra, vbi plurimi Sacerdotes, minuendus quoque erit numerus dierum.

Purificatoria singulorum Sacerdotum (conuenit enim cuique suum) spatio octo dierum, vel ad summum quindecim. Superpellicea, quæ vsui vario Sacerdotalium aut Clericalium ministeriorum destinata sunt, ad eandem ferè rationem.

In suppedaneo armarij, seu mensæ, vbi Sacerdos consistit sacra indumenta sumens, perpetuò stratus sit crassior pannus, ne qua parte Alba fœdetur.

Linæa Sacristiæ ad manus extergendas singula hebdomada munda ponantur: tum valdè humido cælo, quod die siccentur admota igni.

Mappæ ad sanctæ Communionis vsum, contractiores quidem alternis Hebdomadis, maiores ve-

rò alternis mensibus mutantur.

Quod autem hæc mutationum interualla præfiniantur, non idèò tamen extraordinariè quoque fieri non poterunt, si oporteat; puta, si ex labe, quæ fortè aspersa sit, aut alia de causa.

Præceptis solemnitatibus munda omnia adhibeantur, & pulchriora.

Mappæ Altarium Missis finitis contegantur stragulis suis: prius verò leuiter purissima scopula, eius generis quod vestimentis domesticis adhibetur, propriè tamen ad eum vsum destinata, purgentur; ipsa stragula singula Hebdomada diligenti agitatione à puluere mudentur, præter id, quod etiam quotidie manè eadem leuius excuti debent: tum aëri tertio quoque mense exponantur.

Corporalia & purificatoria cum remouentur, vt alia adhibeantur, ponantur in arcula, seu canistro ad eum tantum vsum destinato: & antequam dentur foras ad lauandum, ab eo, qui sit in Sacris, lauentur in proprio vase, de quo supra, lixiuia & sapone adhibito, & mox bis aqua sola abluantur: quod ex lauatione superest, in Sacrarium fundatur.

Albæ, & superpellicea lauata crispanda dentur: quoties reponuntur, aptè saltem contorqueantur, si non crispentur.

Corporalia item dentur personis peritis, vt amylo inducto ea durefcere faciant, & complacent præscripta ratione: tempus huic operi aptum erit à mense Maio ad Octobrem.

Recondantur autem hæc linea omnia benè sicca & complicata separatim locis suis, vt sint in promptu; apponanturque rosæ sicca, & lauanda,

dula, aut similia, tum ad maiorem munditiam & elegantiam, tum vt à cinis libera sint.

Nullus Sacerdos ad Missam faciendam accedat fœdis calceis aut crepidis: idèd semper habendæ essent in Sacristia crepidæ ad hunc vsum.

Habeatur coràm in Sacristia *scopula*, qua Sacerdotes & Clerici vtantur ad vestimenta communia mundanda, antequam vestiant sacra.

Omnia indumenta distinctis proprijs scrinijs habeantur, & secundùm coloris pretijque varietatem: linea quoque pro genere & pretio sint distincta, appositis schedulis.

Casula recondantur ductilibus capsis, quæ in armaria inseruntur; atque posita crassiore charta, quæ fundum capsæ contegat, appositisque siccis rosarum folijs, & lauandula, aut similibus. Ponatur Casula cum Stola & Manipulo suo; mox alia eiusdem generis pro altitudine capsæ. Addantur bursæ Corporalium, & integumenta, si adsint, Missalium. Recondantur verò Casulæ benè extentæ sine ruga aut plicatura: eodem modo *Dalmatica* & *Tunicella*. supra omnia autem alia charta sit, vt res mundiores seruentur. Quæ sunt ex aureo vel argenteo panno, aut ornamenta habent auro vel argento asperiora, habeant pannum inter vttramque superficiem, ne confricata corrodantur.

Pluuialia, maximè si aurea vel argentea sint, vel recondantur in amplo armario extenta, vel plicata recondantur, ita tamen, vt nullo modo inflectatur quæ pars pensilis à tergo est (vulgò caputium) & interponatur pannus, vt dictum est.

Quandocumque extrahuntur hæc

indumenta, substernatur eis mappa munda, imò & stragulum supersternatur, si aliquo spatio relinquenda sint.

Quæ rarò adhibentur, quandoque in sereno celo explicata exponantur, ne fortè mucescant, vel male oleant; sed non in sole: poterit id fieri mensè Maio & Septembri, & semel in hieme, pro opportunitate temporis.

Pallia Altarium semper habeantur, si fieri possit, suis telaribus extente affixa, vt suprâ diximus; poteruntque vni afferculorum structuræ duo affigi diuersi coloris, vt pro diei conditione necesse non sit, nisi vertere telaris faciem: ita in amplo armario erecta habeantur, deopta linea filamentorum (quam vocant frangiam) quæ assuta non sit. Interponatur autem pannus siue inter duas palliorum facies in armario, siue inter pallij & Altaris faciem, ad vitandam eam, quam suprâ diximus, confricationem. Commodum verò erit, pannum aded esse latum, vt vttramque telaris faciem, & sic pallia ab vtroque parte affixa contegat: & ita in media sui parte affixus telari, nunc quidem hinc inde extendatur, & ab omni latere bagaculis connectatur; nunc verò ad vnâ partem tantùm, prout duas facies telaris aut vnâ contegere oportuerit. Quòd si plicanda fuerint, fiat, vt, si quæ Crucis species aut imago afficta est, non inflectatur, cautioque adhibeatur, si oportet, interpoliti panni.

Tapetia, crassioresque panni ad soli insternendi vsum, cum recondenda sunt, prius purgantur cera, & si quid aliud sordidum inhaferit: aut post exponantur, & diligenter exag-

rentur, ad excutiendum puluerem, scopula benè mündentur; & ita complicata suis locis recondantur.

Sacristiæ fenestræ sæpè pateant, sereno siccoque cælo; tum capsulæ ductiles paulum educantur, vt etiam quæ intus sunt sentiant aëris beneficium.

Ceterum ea debet esse reuerentia erga factam supellectilem, tamquam diuino seruitio mancipatam, imò tamquam sanctimoniam participem, quæ nimirum est sanctitatis instrumentum; vnde & sancta ea vocatur sæpè in Scripturis sacris, Pontificijs legibus, Patrumque monumentis, vt nihil eiusdem non modò negligatur, verum etiam exquisita cura & diligentia colatur. Non enim, vt ait sanctus Hieronymus Epistola ad Theophil. Alexandr. inania ea sunt, & quæ quasi sensu carentia sanctimoniam non habere dicuntur; sed ex confortio Corporis & Sanguinis Domini sublimi maiestate sunt veneranda. Lege, quæso, quæ Tobias noster in hanc causam collegit cap. 77.

de Sacris templis parte prima, vbi docet, idè prohiberi plurima circa eandem: videlicet,

Primò, non omnem supellectilem tangi posse à quocumque.

Secundò, neque à quocumque quamcumque ablui posse, aquamque lotionis in Sacrarium proijciendam esse.

Tertiò, quæ vsui ampliùs esse non possunt, ea nequaquam in profanos vsus detorquenda esse; sed ea comburenda esse, & cineres in Sacrarium inferendos, quæ nos etiam suis locis indicauimus supra.

Quartò, nec alienari posse, vendi oppignerariue, exceptis quibusdam casibus, de quibus sanctus Ambrosius lib. 1. Offic. cap. 41. & habentur in Breniario quarta die infra Octauam sancti Laurentij. Vide ibi.

Addit ille exempla multa piorum hominum, & è conuerso indignationis omnipotentis Dei contra sacrilegos, impios & desides in hoc genere; ad quem Lectorem remittimus, ne instituti nostri metas transeamus.

